

Egyetemi doktori (PhD) értekezés tézisei

“We Are Clearly Deceived at Home:”

**Inter-American Images and the Depiction of Mexico in Hungarian
Travel Writing During the Second Half of the Nineteenth Century**

Venkovits Balázs

Témavezető: Dr. Glant Tibor

DEBRECENI EGYETEM

Irodalomtudományok Doktori Iskola

Debrecen, 2014.

Az értekezés célkitűzése, a téma körülhatárolása

A disszertáció célja a 19. század második felében megjelent, Mexikót bemutató magyar nyelvű utazási irodalom vizsgálata, a korszak legjelentősebb útleírásainak felkutatása és elemzése, illetve a vizsgált időszakban Magyarországon elérhető Mexikó-kép és változásainak elemzése. A tanulmány bemutatja a Mexikó-kép evolúcióját, a magyar utazási irodalom legfőbb jellemvonásait, miközben újfajta betekintést nyújt a 19. századi társadalom, kultúra és politika kérdéseibe az Atlanti-óceán mindkét partján.

Célom nem csak az volt, hogy a leginkább érdekesítő szövegeket megtalálva azok leíró bemutatására szorítkozzak, hanem hogy a magyar útleírásokat szélesebb perspektívába helyezzem, és azokat az utazási irodalmi tanulmányok, kutatások legfontosabb kérdéseinek tükrében, nemzetközi összehasonlításokkal vizsgáljam. Arra a kérdésre kerestem a választ, hogy mit is árulhatnak el számunkra a vizsgált útleírások mind Mexikóról, mind pedig Magyarországról (illetve ahogyan az szükségessé vált a munka során, az Egyesült Államokról is). A 19. század második fele ebben a disszertációban egy forradalomtól forradalomig tartó időszakra utal (1849-től 1910-ig). A vizsgált korszak a magyar forradalom és szabadságharc lezárásával kezdődik (mivel az első, részletes magyar úti beszámolók ekkor jelentek meg korábbi forradalmárok tollából, akik az országot elhagyni kényszerültek, majd az 50-es évektől kezdődően publikáltak) és a mexikói forradalom kezdetével zárul (hiszen ez zárta le a Mexikóról szóló magyar útleírások harmadik időszakát, mivel az események és a később kitörő világháború, nagyban befolyásolták a Mexikóba történő utazást).

A vizsgált időszakban egyre több útleírás jelent meg, ahogyan maga az utazás is egyre elérhetőbbé vált a technológiai fejlődés, az utazás kommercializálódása és a természet, illetve annak szépségei tekintetében mutatott szemléletmód változásai miatt. Ugyanakkor számos politikai és történelmi esemény is befolyásolta azt, hogy Mexikóról egyre több beszámoló

jelent meg: az 1848–49-es forradalom és szabadságharc, Habsburg Miksa szerepe a második mexikói császárságban, vagy a századfordulós nagy kivándorlás, mind különbözőképpen befolyásolták a kiadott leírások számát, az emberek érdeklődését és az ország képét. Ezen eseményeknek is köszönhetően Mexikót sokféle, különböző háttérű ember látogatta meg, akik különböző célokkal és felvett identitással utaztak: a tanulmányban szerepelnek útleírások kivándorlóktól, egy természettudóstól, egy fényképésztől, katonáktól, és egy (női) turistától is. A disszertáció hét fejezetében található esettanulmányokban a következő szerzők és írásaik kerültek bemutatásra: László Károly, Xántus János, Rosti Pál, Szenger Ede, Pawlowszki Ede, Bánó Jenő és Mocsáry Béláné Fáy Mária, mellettük pedig számos egyéb utazó kerül megemlítésre.

A disszertáció céljait a következő pontokban lehet felvázolni.

- (1) Hogyan mutatták be a magyar utazók Mexikót a korabeli magyar olvasók számára, a legjelentősebb és különböző társadalmi és kulturális háttérű szerzőkre fókuszálva, akik különböző okok miatt utaztak és publikáltak.
- (2) Hogyan változott Mexikó képe ebben az időszakban, a szélesebb társadalmi, politikai és történelmi kontextust is figyelembe véve, a tanulmányban szereplő országok vonatkozásában, illetve kitérve egy adott leírás személyes háttérére is.
- (3) Mik voltak a szövegeken átívelő témák, amelyekkel a magyarok foglalkoztak leírásaikban, valamint a különböző szövegekben visszatérő utazási irodalmi jellemvonások.
- (4) Miben hasonlítottak, illetve különböztek a magyar útleírások a nyugat-európai (birodalmi) beszámolóktól a szélesebb értelemben vett amerikai témájú publikációk tekintetében, nemzetközi összehasonlítást végezve.
- (5) Milyen egyedi eredményeket értek el a magyar utazók.

(6) Hogyan változott a magyar útleírók hozzáállása az otthonhoz és Mexikóhoz (a „Másikhoz”) az utazásaik és publikációik során, illetve hogyan befolyásolta ezt az Egyesült Államok (a „másik Másik”) képe, vagy az ott szerzett tapasztalatok.

(7) Mik voltak azok az eszközök és módszerek, amelyeket a magyarok arra használtak, hogy bemutassák és alátámasszák szövegeik megbízhatóságát és objektivitását (fényképek, statisztikák, naplókivonatok stb.).

(8) Mindeközben mik voltak azok a befolyásoló tényezők, amelyek alakították ezen utazók látásmódját és írásait.

A fent említett történelmi eseményekkel, illetve a Mexikó-képben tapasztalható változásokkal összhangban a disszertáció három részre van osztva. A történelmi bevezető, valamint az 1850-es évek előtti időszak utazási irodalmának áttekintését követően az utazók első hulláma, korábbi magyar forradalmárok (László Károly, Xántus János, Rosti Pál) és szövegeik kerültek bemutatásra. Ezt követi a Habsburg Miksa mexikói kalandjában résztvevő magyarok (Szenger Ede, Pawlowszki Ede) szövegeinek elemzése és annak vizsgálata, hogy az események hogyan befolyásolták az ország képét. A harmadik részben található a századforduló utazási irodalmának bemutatása (Bánó Jenő és Mocsáry Béláné publikációinak esettanulmányával). A fejezetek általános felépítése mindvégig hasonló: néhány bevezető gondolat után az utazók élete és írásai kerülnek bemutatásra, ezt követi a legfontosabb írásaik elemzése a bennük található Mexikó-képre összpontosítva. A legtöbb esetben ez magában foglalja az írások Amerika-közi aspektusának elemzését is és a magyarok által legtöbbször vizsgált témák bemutatását: a mexikói lakosság képe (különös tekintettel az indiánokra, nőkre stb.), történelem, politika. Szintén találhatunk bevezető tanulmányokat az egyes részek elején, amelyekben a fejezetek megértéséhez szükséges történelmi és kulturális háttér kerül áttekintésre.

Az alkalmazott módszerek vázolósa

Az utazási irodalom egy nagyon heterogén műfaj, amely számos egyéb műfaj szövegeit és jegyeit integrálja, és amelyet több különböző tudományág szemszögéből tudunk vizsgálni. Ez a komplexitás és heterogenitás szükségessé teszi, hogy interdiszciplináris kutatási munkát végezzünk a történelem-, irodalom- és kultúratudományok határvidékén. Céлом az volt, hogy ne csak egy deskriptív tanulmányt adjak, hanem egy analitikus megközelítést alkalmazzak, s ennek érdekében többféle módszertani megközelítést használtam. Több gyűjteményt, könyvtárat és archívumot látogattam meg munkám során mind Magyarországon, mind pedig külföldön, felhasználva a hagyományos történettudományi kutatási módszereket. Az elemzésekben szerepelnek könyvek, újságcikkek és megjelentetett levelek, míg kiadatlan naplók és önéletrajzok segítik egy-egy utazás vagy leírás okainak, hátterének feltérképezését. Mivel ezeket nagyban befolyásolta az adott korszak társadalmi és kulturális miliője, szükség volt a történelmi háttér vizsgálatára, felhasználva a migráció-, társadalom- és kultúrtörténet megközelítéseit és módszereit.

A posztkoloniális tanulmányok nagyban befolyásolták az utazástörténeti vizsgálódások alakulását, és számomra is nagyon hasznosnak bizonyultak. Edward Said és Mary Louise Pratt könyvei kifejezetten nagy segítségemre voltak, habár az általuk megfogalmazott észrevételeket néhány esetben módosítani kellett, hiszen annak ellenére, hogy a magyarok gyakran kölcsönöztek nyugati utazók eszköztárából, a fenti szerzők megállapításai mégsem vonatkoztathatóak rájuk egy az egyben (hiszen nem birodalmi nemzetek utazói voltak). Ugyanakkor specifikus módszertani megközelítést igényelt több fejezet is az adott elsődleges források okán. Ennek megfelelően például a 4. fejezetnél fontos volt a fényképezési kutatás vagy a vizuális tanulmányok eredményeinek felhasználása, míg az 5. fejezetben az orvosi geográfia, a 7. fejezetben pedig a gender tanulmányok területén kellett tájékozódnom.

Az eredmények tézisszerű felsorolása

A disszertáció bemutatta azokat a változásokat, amelyek a vizsgált időszakban végbementek a magyarországi Mexikó-képben. A tanulmányban bemutatott szerzők, utazók és írásaik három csoportba oszthatóak az amerikai országhoz való viszonyuk alapján, ahogyan az a disszertáció három részében bemutatásra kerül (lásd fentebb). Kutatásaim legfőbb eredményei az alábbi pontokban foglalhatóak össze:

(1) A Mexikóról szóló magyar utazási irodalom alapvető változásokon ment keresztül a 19. század második felében: az 1850-es évek első, szórványos úti beszámolóitól a századfordulóig vázolt Mexikó-kép az egyik végtelből mondhatni átcsapott a másikba. Míg az első utazók gyakran azonosultak a nyugati, birodalmi nézőponttal Mexikó vonatkozásában, és egy elmaradott országot mutattak be, amelynek lakossága alsóbbrendű, a 19. század végén egyre több útleírás csakis a fejlődést hangsúlyozta – a növekvő érdeklődést követően és összhangban a Porfiriato céljaival, eszközeivel –, és egy „új Mexikót” mutattak be a magyar olvasók számára. Az egyre növekvő számú útleírás ékes bizonyítéka annak, hogy a magyar utazási irodalomban egyre nőtt az érdeklődés Mexikó iránt. Ugyanakkor a vizsgált írók nem tudtak egy elfogulatlan látásmódot és leírást közvetíteni, Mexikó megítélése legalább annyira függött a magyarok előítéleteitől és elvárásaitól, mint az országban tett utazások során tapasztaltaktól. A Mexikóról szóló beszámolók gyakran az anyaországra vonatkozó diskurzus egyik médiumává váltak: hatottak rájuk egy elveszített szabadságharc sebei, Magyarország helyzete kelet és nyugat között, a változó politikai rendszerek, hatalmi harcok, kivándorlás kérdései stb.

(2) A magyar utazók, útleírók első hulláma azonosult a birodalmi nézőponttal és a mexikóiakat alsóbbrendűnek mutatta be, többször hangsúlyozva a külföldi (elsősorban amerikai) beavatkozás szükségességét Mexikó ügyeibe annak fejlődése érdekében (különösen László és Xántus esetében). Leginkább arról írtak, ami számukra visszataszító, ijesztő volt

társadalmi és politikai téren, illetve általában az ország állapota vonatkozásában. A negatív prekoncepciók és a korábbi (külföldi) útleírások sztereotípiái nagyban befolyásolták a lakosság negatív képét, és ez megjelent publikációikban is. Ezek az utazók hozták létre az ország képeinek alapvető és később is visszatérő elemeit: egy alsóbbrendű, lusta s megbízhatatlan (férfi) lakosság, az útonálló, egzotikus szépségű seño riták és gazdag természeti kincsek országa. Mexikó mint periféria került bemutatásra, egy olyan országgént, amelynek tanulnia kellene a nyugati hatalmaktól, különösen az Egyesült Államoktól, amelyet sokszor egy lehetséges, a mexikói emberek által követendő modellként állítottak be. A magyarok nem akartak azonosulni egy olyan országgal, amelyet elmaradottnak, félig civilizáltnak vagy civilizálatlannak ítélték meg, és megerősítették a korábbi nyugati útleírások legfőbb elemeit.

(3) Az 1860-as évek eseményei, Habsburg Miksa és a második mexikói császárság (több mint ezer magyar részvételével) bizonyos mértékig változásokat hozott az országról szóló magyar utazási irodalomban. Mexikó vonzóbbá és érdekesebbé vált az olvasóközönség számára, mint korábban, és a korábbiakhoz képest több publikáció is megjelent. Az ország képe függetlenebb lett (az Egyesült Államok képétől), de az útleírások nem hoztak pozitív változásokat az ország reprezentációjában. Az esettanulmányként bemutatott útleírások (Szenger és Pawlowszki könyvei) elsősorban azt a célt szolgálták, hogy igazolják az európai beavatkozást, a külföldi katonák (köztük magyarok) jelenlétének szükségességét. Ezzel összhangban ezek is az elmaradottságot, a külföldi példák szükségességét hangsúlyozták. Történtek kisebb próbálkozások egy kiegyensúlyozottabb Mexikó-kép kialakítására (l. Szenger esetét), de összességében a legtöbb korábbi sztereotípiát és az ország képeinek építőelemeit újrahasznosították és felhasználták az ekkor író magyarok.

(4) A századfordulóra a magyar utazási irodalom hangnemében éles váltást tapasztalhatunk. Számos útleírásban immáron csak a pozitív fejleményeket írják meg, teljes

mértékben figyelmen kívül hagyva a társadalom problémáit (amelyek egyébként hamarosan forradalomhoz vezettek). A harmadik periódus valódi változásokat hozott Mexikó képében és egyértelműen tükrözte a Porfiriato hatását (beleértve annak az ország külföldi megítélésének megváltoztatása érdekében folytatott kampányát). Bánó Jenő tudatosan szerette volna átírni az ország korábbi negatív megítélését Magyarországon, míg hozzá hasonlóan Mocsáryné is egy új Mexikó képét terjesztette, melynek jellemzői a modernizálódás, biztonság és egy vendégszerető lakosság. Mindez éles ellentétben volt az országba korábban utazók beszámolóival. Bánó esetében felfedezhető a birodalmi nézőpont komoly kritikája is és felhívta az olvasók figyelmét Mexikó (és egyben Magyarország) nyugati utazók által propagált rosszindulatú és félrevezető bemutatására. Ahogyan az a disszertációban látható, ez a fajta kritika nagyrészt annak eredménye volt, ahogyan Bánó látta saját országát és annak szerepét az Osztrák–Magyar Monarchiában, illetve nagyban befolyásolták mexikói karriertervei is.

(5) A századfordulón Bánó azt állította, hogy a magyarok otthon félre voltak vezetve Mexikóval kapcsolatban. Ez valóban jogos kritika lehet a korábban kiadott útleírásokra, azonban azt is el kell ismerni, hogy Bánó saját beszámolóira is igaz lehet, hiszen arra vonatkozóan, hogy mit mutatott be olvasóinak, Bánó (és Mocsáryné) is legalább annyira szelektív volt, mint elődei. Tehát azt állíthatjuk, hogy Bánó erőfeszítései ellenére azok a magyarok, akik Mexikóról többet akartak megtudni a 19. század második felében, bizonyos értelemben mindig „félre voltak vezetve”. Míg az első csoport a „fotelben utazókkal” leginkább az ország problémáit osztotta meg, és a lakosság alsóbbrendűségét, elmaradottságát hirdette, a századfordulós írók elérték a másik végletet, és csak azokat a dolgokat említették, amelyek új, sokkal pozitívabb fényt vetettek Mexikóra.

(6) A jelen tanulmány egyik legfontosabb megállapítása, hogy a Mexikóval kapcsolatos magyar utazási irodalom egy háromszög alapú összehasonlítás folyamatában jött

létre. A legtöbb magyar, amikor Mexikóról írt, az otthon és a külföld, az ismerős és az ismeretlen bináris ellentétpárjai mellett egy harmadik referenciapontot is használt. A legtöbb esetben ez az Egyesült Államok volt. Mexikó nagyon ritkán jelent meg függetlenül, önállóan a három vizsgált időszakban, leginkább egy Amerika-közi kontextusban került bemutatásra, egy olyan háromszög alapú összehasonlítás keretében, ahol Magyarország és Mexikó mellett jelen volt az Egyesült Államok is, így egy különleges, három kultúrából álló kontaktzónát hozva létre. Az Egyesült Államok referenciapontként való használata egyrészt az ország földrajzi közelségének volt köszönhető, de azért is szerepelt olyan gyakran az északi szomszéd, mert a legtöbb magyar meglátogatta az Egyesült Államokat is mexikói útja előtt, és sokan egyfajta követendő példaként tekintettek az országra. Bizonyos esetekben a harmadik referenciapont Nyugat-Európa volt (például Rostinál), és Mexikót a világ ezen részéhez mérték; azonban még az ilyen esetekben is (amikor az USA-val való összehasonlítás a háttérbe szorult) a szerzőknek meg kellett magyarázni, hogy miért is hiányzott az ország a leírásaikból. Ez a fajta háromszögelés (elsősorban az első csoportnál) minden esetben a magyarok nyugattal való azonosulását jelezte és azt, hogy utazásaik során a nyugati utazók nézőpontját vették fel. Nem használhatták szülőföldjüket közvetlen összehasonlítási alapként Mexikóval, amikor az utóbbi elmaradottságáról és a fejlődés hiányáról írtak, emiatt volt szükséges egy másik identitás felvétele, ami lehetővé tette, hogy a nyugati utazókhoz hasonló stílusban írjanak, anélkül hogy bármifajta szimpátiát fejeznének ki a mexikóiakkal, vagy beismernének bármilyen szintű hasonlóságot Mexikó és Magyarország helyzete között.

(7) A háromszögelést kevésbé használták azokban az esetekben, amikor az ilyen fajta azonosulásra nem volt szükség, vagy amikor Mexikó önállóan is elég figyelmet érdemelt. Ez történt például a Miksa császársága idején kiadott írásoknál, amikor a magyarok saját „birodalmi nézőpontjukból” írhattak egy megszálló hadsereg tagjaiként. Az Egyesült Államok nem szerepelt ekkor fontos referenciapontként, hiszen az Osztrák–Magyar Monarchiával való

azonosulás lehetőséget teremtett a kritikára az effajta összehasonlítás nélkül is. A háromszögelést Mocsáryné sem használta, az általa kiadott beszámoló, egy útikönyv típusú publikáció szövegi és műfaji sajátosságai miatt. Bánó esetében a Mexikó képének átalakítására tett kísérletek a háromszögelés módosítását is szükségessé tették: nem csak Mexikó helyzete került átértékelésre, de az északi szomszédhoz való viszonyát is újraértelmezte.

(8) A magyar utazók közép-kelet-európai háttere egyértelműen befolyásolta a Mexikóhoz és annak leírásához való hozzáállásukat. A Nyugat-Európába vagy az Egyesült Államokba (nyugatra) tett utazásokra sokszor, különösen a reformkorban úgy tekintettek, mint egyfajta tanulmányútra, és az itteni országokat sokszor állították be követendő példaként Magyarország számára politikai, technológiai és gazdasági tekintetben. Amikor Mexikóba látogattak (ami csak földrajzilag esett nyugatra Magyarországtól és nem kulturális/történelmi értelemben), a magyar útleírók első csoportja a nyugat képviselőiként utazott és írt, azonosultak a birodalmi hangnemmél, és a nyugati utazókhöz hasonló stílusban nyilvánultak meg, miközben (közvetve vagy közvetlenül) visszautasították a „keleti” örökséget, amit a fejlődés hiányával és az elmaradottsággal azonosítottak.

(9) Ahogyan azt a fenti pontokban láttuk, Mexikót gyakran mutatták be elmaradottnak, és a mexikóiak gyakran lusta emberekként jelentek meg, akik nem képesek megfelelően kihasználni az ország lehetőségeit, erőforrásait. Ez azért is érdekes, mert a nyugat-európai utazók gyakran pontosan ugyanígy írtak a magyarokról, amikor az ország „túláradó gazdagságáról”, de a lakosok tétlenségéről vagy alkalmatlanságáról írtak, amikor az előbbi kihasználásáról volt szó. A nyugatra tekintettek egyfajta modellként és Mexikót (illetve saját országukat) a nyugati mércéhez mérték, ezzel bonyolítva az én (self) és a másik (other) kettősségét, önként idegen modelleket adoptálva és a külföldi, idegen kultúrák felsőbbrendűségét elfogadva (lásd Kjoszsev önmagukat kolonizáló kultúrákról alkotott

koncepcióját). A magyarok az Egyesült Államok és Nyugat-Európa civilizációs modelljét tették meg példaként útleírásaikban, és ezekre követendő modellként tekintettek mind Magyarországra, mind pedig Mexikó számára. Bánó Jenő volt az első, aki felhívta a figyelmet erre az „összezavart identitásra”, és felemelte a hangját a nyugat birodalmi nézőpontja ellen, aminek mind Magyarország, mind pedig Mexikó ki volt téve, és egy olyan újfajta szemléletet követelt, amivel Mexikót új szemszögből láttatta.

(10) A Mexikóba utazók és arról író magyarok száma és összetétele szintén megmutatja Mexikó helyét a magyar utazástörténetben: Mexikó nem tekinthető fontos célállomásnak az utazók és kivándorlók számára; azonban jól láthatóan elindult egy diskurzus az országról ebben az időszakban, és a távoli ország iránt érdeklődők részére számos beszámoló állt rendelkezésére. Az Egyesült Államokhoz viszonyítva Mexikó marginális volt, de a többi latin-amerikai országhoz képest jelentős figyelmet kapott. Úgy tűnik azonban, hogy van több olyan útleírástípus, ami hiányzik Mexikó vonatkozásában (és amelyek más országokban, régiókban népszerűek voltak): hiányoznak önálló vadászbeszámolók, nincsenek részletes politikai tanulmányok, és szintén nem elérhetőek a korszakból tanulmányutak eredményeit integráló útleírások.

(11) A disszertáció egyik legfontosabb célkitűzése az volt, hogy a magyar útleírásokat a nyugati beszámolókkal összehasonlítva is vizsgáljam. A magyar utazók nagyban támaszkodtak a nyugati utazók által kialakított terminológiára és hozzáállásra, így Mexikót és a mexikóiakat hozzájuk hasonló módon mutatták be. Ez számos tényezőnek köszönhető: egyrészt ez tükrözte a magyarok vélt vagy felvett azonosulását a nyugattal (a világ civilizált, modern, fejlett felével), ami eredményeképpen hozzájuk hasonlóan írtak, hangsúlyozva saját kultúrájuk és háttérük felsőbbrendűségét. Másrészt legtöbbször ismerhette ezeket az útleírásokat, mielőtt még meglátogatták volna Mexikót, így a nyugati beszámolók egyértelműen befolyásolták, hogy hogyan látták és láttatták Mexikót, még mielőtt megérkeztek volna az országba.

A szerzőnek az értekezés tárgyából megjelent vagy igazoltan kiadásra elfogadott publikációi lapszám feltüntetésével.

“Strange New Wor(l)ds: English Language Books for Hungarian New Immigrants – With two Case Studies.” (with István Kornél Vida) In *Hungarian-American Ties: Essays and Studies in Intercultural Links and Contacts*, szerk. Virágos K. Zsolt. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó, 2013: 200–213.

“Poor Mexico, So Far from God, So Close to Hollywood: Recurring Nineteenth-century Stereotypes in US Movies about Mexico.” In *A szavak szépsége, avagy a bibliográfus igazsága. Tisztelgés Vadon Lehel 70. születésnapján*, szerk. Abádi-Nagy Zoltán, Kádár Judit Ágnes és Tarnóc András. Eger: Eszterházy Károly Főiskola, 2012: 741–753.

“‘A Land Full of Gold and Happiness’: Changing Interpretations of the Legend of El Dorado in Hungary.” In *Mítoszok bűvöletében. Ünnepi kötet Virágos Zsolt Kálmán 70. születésnapjára*, szerk. Lenke Németh et al. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó, 2012: 168–175.

“The Study of Hungarian Travel Writing: Challenges, Opportunities, and Findings.” In *My Fulbright Experience*. Budapest: Fulbright Bizottság, 2012. (elektronikus dokumentum)

“Describing the Other, Struggling with the Self: Hungarian Travel Writers in Mexico and the Revision of Western Images.” *Journeys: The International Journal of Travel and Travel Writing* 12.2 (2011): 28–47.

“Writing with Devotion, Drawing with Light: Images of the Americas in Nineteenth Century Hungarian Travelogues.” In *Metamorphoses of Travel Writing: Across Theories, Genres, Centuries and Literary Traditions*, szerk. Grzegorz Moroz and Jolenta Sztachelska. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2010: 104–112.

“Letters from a Revolutionary: Károly László in Mexico and the USA.” *The Round Table* 2.1 (2009) (elektronikus dokumentum)

Megjelenésre elfogadva:

“A császárságnak buknia kellett: Habsburg Miksa és a magyarországi Mexikó-kép alakulása.” *AETAS Történettudományi folyóirat*. Várható megjelenés: 2014 nyár

“Revisiting the Legacy of János Xántus: An Inter-American Approach.” In *HUSSE 2013 Proceedings*. Várható megjelenés: 2014 nyár

“Habsburg császár Mexikó trónján” *Múlt- kor*. Várható megjelenés: 2014 ősz

“Mapping the Land of Headhunters: János Xántus in Borneo.” *Acta Neerlandica*. Várható megjelenés: 2014 ősz

Recenziók

“Két Amerika: Érvek és magyarázatok az Egyesült Államok és Latin-Amerika közötti fejlettségi különbségekre.” Francis Fukuyama, szerk., *Falling Behind: Explaining the Development Gap Between Latin America and the United States*. Oxford: OUP, 2008. *Klió* 4 (2011): 5–8.

“Mexikó függetlenségi harcai: előzmények, fordulópontok és megoldatlan problémák.” Timothy J. Henderson, *The Mexican Wars for Independence*. New York: Hill and Wang, 2009. *Klió* 3 (2011): 104–108.

“A New Perspective on Warring Latin America.” John Charles Chasteen, *Americanos: Latin America’s Struggle for Independence*. New York: Oxford UP, 2008. *Hungarian Journal of English and American Studies* 1 (2009): 216–219.

Egyéb, kisebb közlemények:

“Latin America and the United States in Nineteenth-century Hungarian Travel Literature.” *Vasváry Collection Newsletter* 2 (2008). (elektronikus dokumentum)

“Following in the Footsteps of Nineteenth-century Hungarian Travelers.” *Fulbright Foreign Student Newsletter*, Issue 26, 2011. (elektronikus dokumentum)

További publikációk

Cikkek:

“Új Európa, új szövetségek: az amerikai–magyar kapcsolatok 1989 utáni változásairól.” *Debreceni Szemle* 4 (2008): 455–467.

“Variációk Fidel Castro likvidálására: Kuba az USA latin-amerikai politikájában.” *Múlt-kor*, 2012 nyár: 45–51.

Recenziók:

“A New Approach to the Study of Minstrelsy.” Gabriella Varró, *Signifying in Blackface: The Pursuit of Minstrel Signs in American Literature*. Debrecen: Kossuth, 2008. *Eger Journal of American Studies* 12.1.2. (2010): 683–687.